

В. І. Саричев*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна***СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СОЛІДАРНІСТЬ ЯК ПАРАДИГМА
ПРИСКОРЕННЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ**

Подано сучасне тлумачення поняття соціально-економічної солідарності, провідних механізмів прискорення людського розвитку, висвітлено головні суб'єкти та складові його загальної мети. На прикладі регіонів України досліджено процес формування концепції оцінки якості життя та підходів щодо її реалізації.

Ключові слова: соціально-економічна солідарність, людський розвиток, концепція якості життя, глобалізація, регіони.

Дается современное определение понятия социально-экономической солидарности, показывающие ведущие механизмы ускорения человеческого развития, освещаются основные субъекты и составляющие его общей цели. На примере регионов Украины исследован процесс формирования концепции качества жизни и подходов к ее реализации.

Ключевые слова: социально-экономическая солидарность, развитие человека, концепция качества жизни, глобализация, регионы.

The article provides a contemporary definition of the notion of socio-economic solidarity showing the key acceleration mechanisms for human development and highlighting essential constituents and subjects of its general goal. Through the example of the regions of Ukraine the process of the formation of the concept of quality of life and approaches to its implementation are being examined.

Keywords: socio-economic solidarity, human development, the concept of quality of life, globalization, regions.

Концепція людського розвитку вже міцно закріпилася в економічній свідомості людства як інноваційний шлях цивілізаційного прогресу на перспективу як у глобальному масштабі, так і на регіональному (національному), місцевому рівнях. Але її беззаперечна гуманістична спрямованість потребує сьогодні переведення шляхів розв'язання сучасних проблем людського розвитку в іншу площину: йдеться про необхідність значно підвищити його темпи на тлі загальносвітових загроз соціального, економічного та екологічного забарвлення, тому природно виникає питання концептуального обґрунтування можливості використання синергетичного потенціалу всіх суб'єктів людського розвитку на парадигмальному підґрунті соціально-економічної солідарності [1].

До основної групи зацікавлених учасників цього процесу варто зарахувати: глобальні (міжнародні) інституції, національні владні органи (держави), бізнес-корпорації (великі ТНК, які у своїй діяльності дотримуються соціально відповідальних стратегій), провідні складові громадянського суспільства (громадські об'єднання, місцеві громади) та людину як найбільшу цінність ноосфери (див. рис. 1). Потрібно також наголосити, що головна мета людського розвитку хоча й залишається незмінною – створити сприятливі умови для довгого і щасливого життя та повноцінної творчої діяльності особистості, та з плином часу поступово трансформується. І дотепер велику вагу мають намагання досягти належного рівня і якості життя, подолання бідності на тлі Цілей розвитку тисячоліття та формування індивідуальної активності людини щодо накопичення й вдосконалення власного потенціалу (людського капіталу) див.: [2].

Концепція соціально-економічної солідарності, на жаль, ще не знайшла широкого висвітлення в науковій літературі, хоча певна дослідницька традиція

у цьому питанні почала формуватися ще з середини XIX ст. завдяки працям відомих західноєвропейських мислителів. Саме поняття солідарності як соціального стану і принципу співіснування в суспільстві ввів до наукового обігу у 1840-х роках знаний французький соціаліст-утопіст П. Леру (1797–1871). Солідаризм як вчення, технологія і соціальна практика з'явився трохи пізніше у Франції з наголосом на соціально-економічних аспектах, у Великобританії – на правових, Італії та Німеччині – на політичних, Україні та Росії – на філософських й організаційних [3]. Найбільш відомими стали праці Ш. А. Бугле «Солідаризм» (1907), Е. Дюркгейма «Про розподіл суспільної праці» (1893), Л. Буржуа «Нарис філософії солідарності» (1902), Ейхтала «Соціальна солідарність і її нові формули», Флерана «Солідарність» (1907) тощо [4].

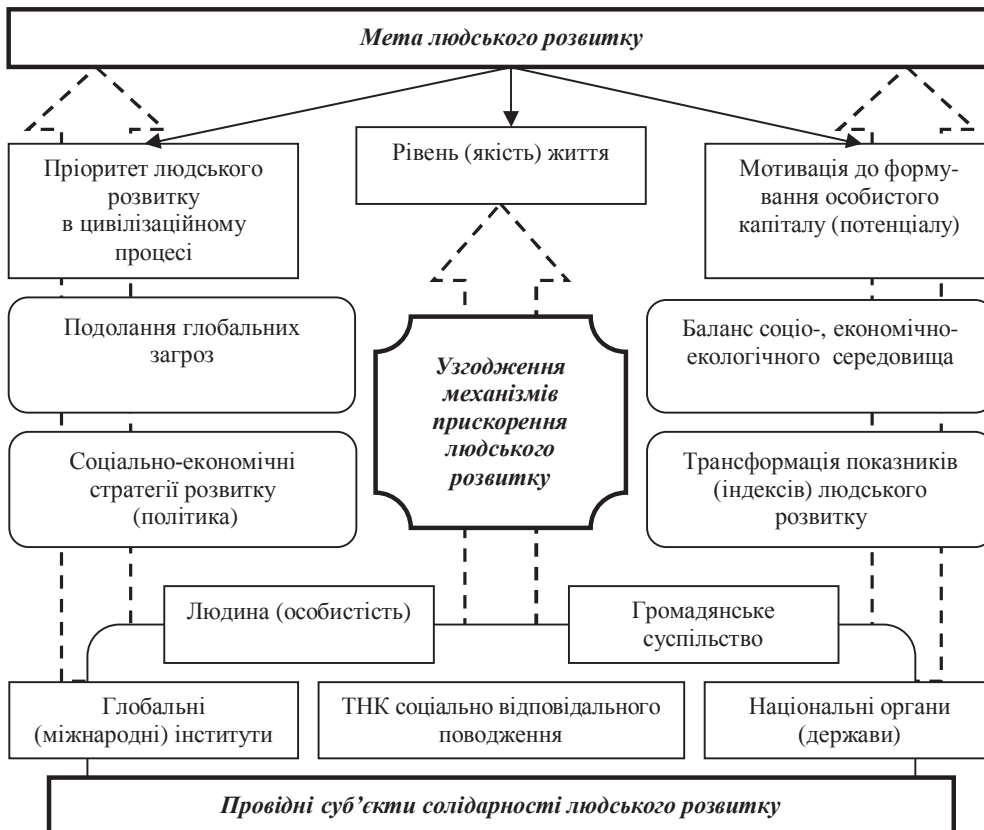

Рис. 1. Концепція солідарності щодо прискорення людського розвитку
(джерело: авторська розробка)

Не меншою науковою цінністю відрізнялися праці мислителів на етнічних слов'янських землях: Г. Сковороди з уявленням про «сродну працю», О. Хом'якова про концепцію соборності, В. Соловйова про «всеєдність», В. Вернадського про «ноосферу». Як взаємодопомогу розглядали солідарність у своїх працях П. Кропоткін, Л. Мечніков, М. Туган-Барановський, Д. Донцов, В. Липинський.

Сучасну європейську наукову думку щодо проблем солідарності зосереджено здебільше на дослідженнях ідеології шведського соціалізму, програм лейбористських (трудова) партій, християнсько-демократичних рухів тощо. Останнім часом значно активізувалися спроби наукового обґрунтування інтеграційних аспектів соціальної солідарності, економічної ефективності та екологічної відповідальності під

егідою Економічної і Соціальної Ради ООН з метою створення системи показників MONET (Monitoring Nachhaltige Entwicklung) щодо вимірювання сталого розвитку [5].

Метою роботи є визначення провідних механізмів прискорення людського розвитку на різних рівнях архітектури світового економічного порядку з використанням синергетичного ефекту соціально-економічної солідарності головних суб'єктів реалізації цієї концепції.

Питання соціально-економічної солідарності набули у світі особливої актуальності після глобальних змін, спричинених Першою світовою війною. Брюссельська фінансова конференція на пропозицію Н. Енджела (N. Angell) рекомендувала внести до Статуту Ліги націй спеціальний економічний кодекс щодо міжнародного солідарного врегулювання світових економічних відносин з метою забезпечити світове співтовариство від вибухонебезпечних проблем післявоєнного облаштування порядку в Європі. Така ідея була наслідком колективних намагань відомих вчених-економістів та фінансистів-практиків мінімізувати конфліктогенні зони територіально-грошових зазіхань між державами-переможницями та тими, хто зазнав поразки. Серед таких діячів варто виділити Г. Віссеринга (G. Vissering) – відомого голландського банкіра, автора праці «Міжнародні економічні та фінансові проблеми» (1920), Р. Леві (Levy R. La juste Paix. – Paris, 1920), Ф. Вандерліпа (F. Vanderlip) – американського фінансиста, що видав друком у 1919 р. працю «Що трапилося в Європі?», Дж. Кейнса (J. M. Keynes) – автора «Економічних наслідків миру» (1920), російського економіста С. Загорського («Економічні проблеми миру», 1920) див.: [6].

Сучасне визначення соціальної та економічної солідарності (СЕС) остаточно склалося після глибокої й тривалої кризи 1970-х років. На сьогодні найбільш популярним у світі є тлумачення М. Юнуса – Нобелівського лауреата 2006 р., яке СЕС розглядає як особливу форму підприємств і організацій, основою діяльності яких є врахування інтересів звичайних людей [7]. Йдеться, в основному, про кооперативи, комуни, товариства взаємодопомоги, асоціації підприємств, благодійні фонди, які за рахунок внутрішніх фінансових резервів, грантів, позик створюють умови для спільного існування на засадах матеріального благополуччя.

Такий підхід був підтриманий у 2000 р. організаційно: рішенням Щорічної європейської конференції кооперативів, спілок взаємодопомоги, асоціацій та фондів створено організацію «Соціальна економіка – Європа» з метою пропагувати цінності й значення її діяльності [8].

У 2008 р. зусиллями ПРООН міжнародний резонанс проблеми СЕС було підсилено оприлюдненням Доповіді «Про розвиток людини у 2007/2008 роках. Боротьба із змінами клімату: людська солідарність у розділеному світі» [9]. Крім того, світова фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. знову підштовхнула економічну думку до поглибленого аналізу взаємовідносин провідних держав, які об'єднують свої соціально-економічні стратегії сталого розвитку, зокрема в межах Європейського Союзу. У праці Р. Фюкса, Р. Штенблока та К. Пютц «Солідарність і могутність: роздуми про майбутнє ЄС» робиться наголос на приматі солідарної відповідальності і єдиній фінансовій політиці в зміцненні валютного союзу. Подолання ж боргової кризи, яка є свідченням прорахунків бюджетної політики багатьох країн, можливе лише за умов розширення інтеграції, більш тісного узгодження спільних дій, рівної відповідальності за «чужі ризики», що боляче відбиваються на рівні життя значної частки населення Європи [10]. У такий спосіб створюються умови для реалізації союзницького гасла «Від боротьби виробників – до економічної солідарності!»

Отже, на основі аналізу сучасних підходів до розуміння суті соціально-економічної солідарності можна СЕС визначити як теорію та соціально-економічну практику щодо людського розвитку й економічного зростання на основі рівності й демократії за умови єдності цілей і близькості механізмів їх досягнення. Об'єднання у спільний процес людського та сталого економічного розвитку є нагальною вимогою часу, яка вже отримала потужну підтримку з боку світової громадської думки і чекає своєї імплементації в нормативно-правове середовище на національному (регіональному) рівні.

Аналіз ситуації в Україні з цього приводу дає підстави констатувати наявність певних кроків для розв'язання означеної проблеми. Але, на жаль, синергетичний потенціал солідаризму з метою посилення людського розвитку в Україні системно не використовується. Національні звіти та доповіді за ПРООН, безперечно, мають велике значення, але подають результати *post factum*, як фіксацію досягнутого рейтингу, не підсиленого управлінською дією всіх суб'єктів людського розвитку на майбутнє. Остаточно не затвердилася на національному рівні концепція оцінки якості життя. Запропонований алгоритм її формування може стати основою для розгортання цієї діяльності (див. табл. 1).

Таблиця 1

Алгоритм формування концепції оцінки якості життя в Україні

<i>Основні типи визначень якості життя</i>	
Глобальні	Ступінь задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб
Компонентні	Різні виміри якості життя (об'єктивні або суб'єктивні)
Вузькі	Відображення специфічного змісту різних сфер життєдіяльності людини
<i>Етапи процедури (операції) оцінки якості життя</i>	
1	Вибір показників якості життя та їхніх значень
2	Обґрунтування критеріїв оцінки
3	Оцінювання показників якості життя
<i>Показники якості життя</i>	
Кількісні	ВНП (ВНД) на душу населення, рівні споживання, зайнятості
Якісні	Такі, що визначають умови праці, побуту, дозвілля
Інтегральні	Комбінації звітних статистичних показників, експертних оцінок
<i>Напрями концептуальних підходів до оцінки якості життя</i>	
Об'єктивний	Як визначення якості соціального і фізичного (штучного і природного) довкілля, де люди реалізують свої потреби
Суб'єктивний	Як реалізація власних цінностей (задоволення, щастя, самопочуття)
<i>Можливі критерії якості життя</i>	
Загальні	Традиційні групові цінності (благополуччя, можливості розвитку)
Конкретні	Еталонні значення (стандарты, норми, розрахунки)

Так, на сьогодні в Україні діє представництво ПРООН, плідно працює над розробкою національної методики визначення Індексу регіонального людського розвитку Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАНУ, Державна служба статистики України, інститути Економіки та прогнозування і Економіки природокористування та сталого розвитку. Державні ж органи лише опосередковано впливають на людський розвиток через фінансування Міністерств охорони здоров'я (видатки на 2014 р. заплановано у розмірі 10 084 млн грн), освіти і науки (25 632 млн), культури (2 583 млн), екології та природних ресурсів (7 017 млн), соціальної політики (92 996 млн, у т. ч. пенсійний фонд – 87 360 млн), регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ (2 239 млн), молоді і спорту (1 132 млн) тощо. Загальна динаміка видатків державного бюджету за

функційною класифікацією на 2014 р., що спрямовані в галузі, які забезпечують людський розвиток, є такою: на соціальне забезпечення – 92 637 млн грн (+ 3,9 % порівняно з 2013 р.); освіту – 32 991 млн (+ 1,5 %); охорону здоров'я – 12 070 млн (-6,9 %); духовний і фізичний розвиток – 5 007 млн (+ 8,9 %); охорону довкілля – 5 515 млн, (+ 29 %); житлово-комунальне господарство – 268 млн (+ 425 %) [11].

Є підстави стверджувати, що з процесу прискорення людського розвитку в країні майже виключені місцеві громади і громадські організації через обмежені можливості фінансування та міцну залежність від процедури дотації з державного бюджету, яка дозволяє витратити отримані кошти тільки за призначенням «зверху». Це наочно підтверджує негативна динаміка доходів місцевих бюджетів у 2010–2014 рр. (див. рис. 2) та переважання в їх структурі трансферів із бюджетів вищих рівнів (обласних та державного). Потрібно враховувати також обмеженість можливостей наповнення місцевих бюджетів, які за чинною на сьогодні нормативною базою складаються здебільш із податків на доходи фізичних осіб (65 % у 2013 р.), плати за землю (11,7 %), єдиного податку (6,5 %), власних надходжень бюджетних установ (6,4 %).

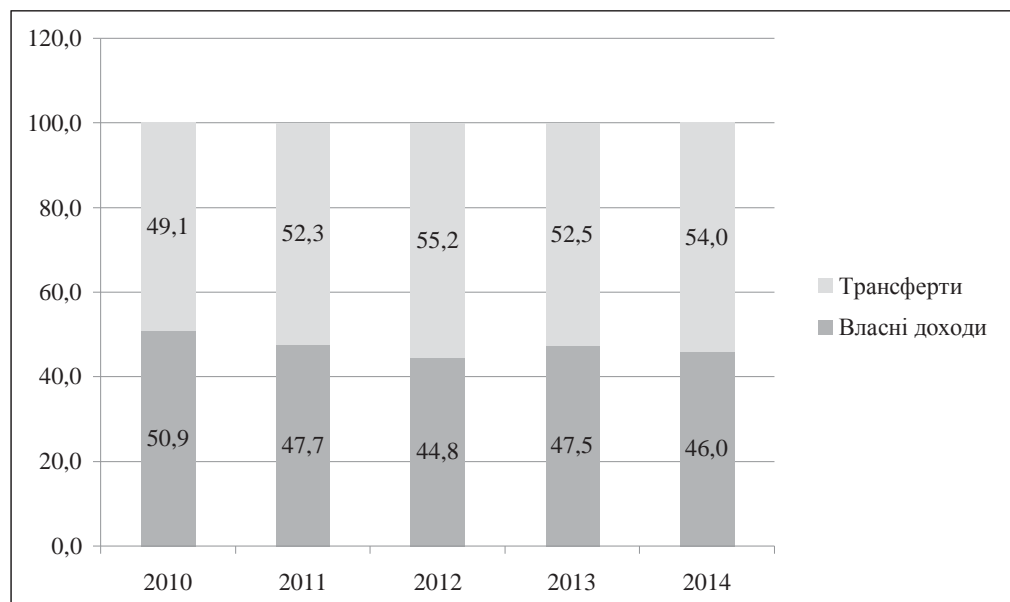

Рис. 2. Частка власних доходів у загальному обсязі місцевих бюджетів в Україні, %
(джерело: авторська розробка)

Ще одним «вузьким місцем» бюджетного процесу на місцевому рівні є тісна його залежність від обов'язкових видатків за функційною класифікацією, яка суттєво обмежує можливості фінансування програм із бюджету розвитку. Так, на 2014 р. панівну частку видатків місцевих бюджетів сплановано на освіту (31,2 %), соціальний захист і соціальне забезпечення (28,7 %), охорону здоров'я (20,7 %) тощо. Отже, бюджет розвитку на місцевому рівні складає лише 5–6 % від загального обсягу, а його виконання планується, як правило, на основі надходжень до спеціального фонду, що поповнюється з майбутніх видатків. Це автоматично відсуває фінансування програм розвитку на другу половину бюджетного року і робить їх, фактично, другорядними.

Натомість, з огляду на примат солідарних, об'єднаних зусиль усіх регіонів України у намаганнях прискорити людський розвиток, є серйозна проблема щодо справедливого розподілу загальнодержавних доходів. В основу цієї проблеми покладено, по-перше, значну диспропорцію між кількістю працівників та розміром виробленого ВРП в областях (регіонах) (див. табл. 2).

Таблиця 2

Співвідношення ВРП та доходів місцевих бюджетів областей (регіонів) України в 2011 р. порівняно з частками у ВВП і чисельністю працівників

	Чисельність працівників		ВРП млн грн	Доходи місцевих бюджетів		Частка у ВВП, %
	тис. осіб	%		млн грн	% від ВРП	
Київ	1294,4	8,6	223774	13522,7	6,04	18,2
Донецька	1127,7	7,5	161021	8783,5	5,45	11,9
Дніпропетровська	1528,5	10,2	140020	7854,9	5,61	10,7
Харківська	1283,4	8,5	76866	4700,4	6,12	6,0
Одеська	510,4	3,4	61499	4198,1	6,83	5,0
Луганська	1002,2	6,7	57202	3507,5	6,13	4,2
Київська	1294,4	8,6	59154	3328,1	5,63	4,2
Полтавська	240,5	1,6	52252	2865,4	5,48	4,1
Запорізька	447,9	3,0	49525	3393,6	6,85	3,9
Львівська	535,9	3,6	52103	3534,0	6,78	3,8
АР Крим	914,2	6,1	38220	4639,3	12,14	3,0
Миколаївська	533,7	3,6	27633	1731,1	6,26	2,2
Вінницька	119,2	0,8	29099	2026,0	6,96	2,2
Черкаська	261,9	1,7	27012	1877,4	6,95	2,1
Івано-Франківська	548,5	3,6	26752	1616,5	6,04	1,9
Житомирська	553,2	3,7	21929	1677,0	7,65	1,7
Сумська	248,3	1,7	22907	1715,0	7,49	1,7
Хмельницька	119,2	0,8	22843	1597,5	6,99	1,7
Чернігівська	220,1	1,5	21165	1425,4	6,73	1,6
Рівненська	207,2	1,4	19302	1352,0	7,00	1,5
Кіровоградська	108,0	0,7	20041	1368,7	6,83	1,5
Херсонська	442,2	2,9	18448	1187,5	6,44	1,4
Закарпатська	537,5	3,6	18054	1193,2	6,61	1,4
Волинська	442,8	2,9	17637	1108,3	6,28	1,3
Тернопільська	175,2	1,2	16294	959,2	5,89	1,2
Чернівецька	155,0	1,0	11969	936,4	7,82	0,9
Севастополь	178,7	1,2	9359	877,6	9,38	0,7

Джерело: авторська розробка на підставі [11].

Так, наприклад, м. Київ, Київська та Харківська області мають приблизно однакову кількість працівників (8,5–8,6 % від загальної кількості в країні), але обсяги їх ВРП мають значну розбіжність: 223 774 млн грн, 59 154 та 76 866 відповідно. Водночас Донецька область із 7,5 % працівників виробляє на 21 000 млн грн ВРП більше, ніж Дніпропетровська з 10,2 %. Така ж тенденція характерна й для регіонів, що перебувають на нижніх щаблях цього рейтингу. У групі регіонів із кількістю працівників від 0,7 до 1,2 % (Кіровоградська, Вінницька, Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька області та м. Севастополь) обсяги ВРП виявилися такими: 20 041 млн грн, 29 099, 22 843, 16 294, 11 969 та 9 359 відповідно.

По-друге, майже відсутня різниця в частках ВРП у загальних розмірах доходів місцевих бюджетів, яка в середньому по областях України складає 5,5–7,0 % (за винятком АР Крим та м. Севастополь, де ця частка сягнула 12,14 та 9,38 % відповідно).

По-третє, на якість життя населення регіонів України потужно впливає суттєва відмінність щодо їх конкурентоздатності й інвестиційної привабливості. На сьогодні в країні визначено 9 економічних районів, які мають різні рівні в надходженні прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що природно впливає на стан їхнього економічного здоров'я й безпосередньо – на благополуччя населення.

Для аналізу було обрано 4 райони: Донецький (Донецька та Луганська області), Придніпровський (Дніпропетровська та Запорізька області) (див. табл. 3), Причорноморський (Миколаївська, Одеська, Херсонська області та АР Крим) і Карпатський (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області).

Таблиця 3

Основні партнери (ТОП 5) регіонів Донецького та Придніпровського економічних районів щодо експорту, імпорту та інвестицій за період до 2013 р., % від загального обсягу

Області (регіони), обсяги інвестицій	Імпортери товарів	%	Експортери товарів	%	Інвестори	%
Донецька 3 183,6 млн дол.	РФ	21,9	РФ	48,6	Кіпр	52,6
	Італія	8,7	США	7,5	Нідерланди	19,7
	Туреччина	8,2	Німеччина	6,9	Литва	7,8
	Лівія	7,9	Китай	4,1	Віргінські о-ви	5,5
	Казахстан	5,2	Литва	3,0	Німеччина	4,0
Луганська 838,5 млн дол.	РФ	43,9	РФ	70,1	Кіпр	74,6
	Польща	6,6	США	8,0	РФ	8,0
	Угорщина	6,6	Китай	3,7	Великобританія	4,0
	Туреччина	5,5	Чехія	3,6	Угорщина	1,7
	Білорусь	3,9	Японія	3,1	Німеччина	1,25
Дніпропетровська 8 432,2 млн дол.	РФ	27,5	РФ	24,7	Німеччина	55,1
	Китай	10,5	Китай	11,4	Кіпр	29,7
	Ірак	5,6	Німеччина	7,2	Віргінські о-ви	4,7
	Туреччина	5,4	США	7,1	Великобританія	1,7
	Польща	4,8	Італія	5,5	Нідерланди	1,6
Запорізька 1 144,2 млн дол.	РФ	42,6	РФ	40,5	Кіпр	48,1
	Туреччина	8,6	Китай	9,1	Швеція	16,8
	Польща	3,8	Німеччина	6,7	Республіка Корея	13,1
	Казахстан	3,7	Республіка Корея	4,4	Швейцарія	3,1
	Німеччина	2,5	США	4,0	Естонія	3,0

Аналіз інвестиційної привабливості зроблено на підставі дослідження інвестиційних паспортів областей, складених на основі статистичних даних початку 2013 р. До вибірки увійшли дані про першу п'ятірку провідних партнерів (ТОП 5) областей з імпорту та експорту товарів, ПІІ тощо. Щодо основних партнерів Донецького та Придніпровського економічних районів, то серед безумовних лідерів з інвестицій виділяють Кіпр, Німеччину й Нідерланди. За загальним обсягом ПІІ лідером є Дніпропетровська область, яка більше ніж у 2,5 рази випередила Донецьку. Закарпатський економічний район характеризується значним нерівномірним розподілом ПІІ за областями, що веде до стратифікації населення за якістю життя. Аналогічні тенденції простежено й серед регіонів Причорноморського економічного району (див. табл. 4).

Таблиця 4

Основні партнери (ТОП 5) регіонів Карпатського та Причорноморського економічних районів щодо експорту, імпорту та інвестицій за період до 2013 р., % від загального обсягу

Області (регіони), обсяги інвестицій	Імпортери товарів	%	Експортери товарів	%	Інвестори	%
Львівська 1 634,8 млн дол.	Польща	16,8	Білорусь	26,8	Кіпр	81,7
	РФ	13,1	Польща	22,6	Віргінські о-ви	4,2
	Німеччина	11,7	Німеччина	10,3	Німеччина	2,9
	Індія	7,1	Литва	4,2	Гонконг	2,7
	Данія	5,6	Китай	3,6	Австрія	1,7
Закарпатська 407,2 млн дол.	Угорщина	48,6	Білорусь	12,7	Кіпр	11,7
	РФ	14,2	Китай	12,4	Японія	11,2
	Австрія	6,6	Чехія	10,6	США	11,1
	Словаччина	6,4	Німеччина	10,1	Німеччина	10,6
	Німеччина	5,8	РФ	8,2	Австрія	10,5
Івано-Франківська 642,5 млн дол.	РФ	46,7	РФ	38,9	Нідерланди	34,5
	Румунія	7,0	Німеччина	23,9	Кіпр	26,9
	Польща	6,6	Польща	5,5	Данія	6,2
	Білорусь	4,0	Італія	3,1	Сербія	6,1
	Італія	3,7	Румунія	2,9	Польща	5,8
Чернівецька 64,3 млн дол.	РФ	25,0	Туреччина	29,0	Кіпр	34,3
	Румунія	20,3	Румунія	12,1	Великобританія	7,5
	Німеччина	9,1	Польща	11,7	Туреччина	7,2
	Білорусь	8,3	Німеччина	7,8	Італія	6,6
	Італія	5,6	Китай	5,2	Румунія	5,4
АР Крим 1 461,6 млн дол.	РФ	26,0	Китай	43,7	Кіпр	37,0
	Беліз	21,5	РФ	17,6	РФ	24,0
	Німеччина	5,1	Німеччина	10,4	Німеччина	9,0
	Білорусь	4,9	Туреччина	7,8	Віргінські о-ви	8,0
	Норвегія	4,1	Італія	1,7	Великобританія	4,0
Севастополь 158,4 млн дол.	РФ	25,1	РФ	18,2	Кіпр	56,2
	Туреччина	16,1	Туреччина	8,0	РФ	17,0
	Австралія	7,7	Польща	6,1	Швейцарія	2,9
	Єгипет	6,7	Китай	5,2		
	Беліз	5,8	Норвегія	5,1		
Миколаївська 259,4 млн дол.	РФ	32,0	РФ	17,7	Кіпр	39,9
	Єгипет	14,9	Гвінея	12,8	Нідерланди	18,8
	Іран	11,4	Китай	11,9	Австрія	11,3
	Сирія	4,8	Білорусь	11,7	Бельгія	5,2
	Йорданія	4,4	Гайана	5,9	Швейцарія	4,9
Одеська 1 629,5 млн дол.	РФ	13,4	Китай	39,4	Кіпр	40,1
	Туреччина	11,1	РФ	13,1	Великобританія	12,3
	Індія	7,5	Туреччина	8,9	Нідерланди	10,2
	Беліз	5,5	Румунія	3,8	Сінгапур	4,2
	Польща	4,9	Німеччина	2,7	США	4,0
Херсонська 245,2 млн дол.	РФ	24,8	Китай	21,5	Кіпр	61,9
	Туреччина	8,6	Туреччина	12,7	Великобританія	11,2
	Нідерланди	8,6	РФ	10,1	Казахстан	5,0
	Казахстан	8,0	Німеччина	8,4	Австрія	4,5
	Італія	3,8	Польща	7,5	Німеччина	3,5

Висновки. Таким чином, людський розвиток як соціально-економічна концепція досягнення цивілізаційного прогресу за рахунок примату вкладань у людський капітал дедалі стає провідною стратегією побудови глобального світового порядку. Але сучасні підходи до її реалізації наполегливо вимагають прискорення людського розвитку за рахунок солідарних зусиль всіх суб'єктів цього процесу та залучення управлінського потенціалу державних органів на національному рівні.

Отже, соціально-економічна солідарність і як теорія, і як практика суспільного прогресу здатна надати значного динамізму діяльності щодо досягнення головної мети людського розвитку на тлі сталого підвищення рівня та якості життя.

В Україні такі підходи отримали безумовне схвалення з боку науково-експертної спільноти та громадської думки, але без державної підтримки вони не здатні перетворити людський розвиток на національну стратегію з відповідним фінансово-економічним забезпеченням.

Об'єктом додаткового дослідження повинна стати географія основних партнерів регіонів України щодо інвестиційної політики та зовнішньоекономічної діяльності.

Бібліографічні посилання

1. **Монтмоллин, Андре де.** Швейцарский опыт измерения устойчивого развития / Андре де Монтмоллин // Конференция ЕЭК ООН высокого уровня по итогам Рио+20: измерение устойчивого развития и внедрение Системы эколого-экономического учета (Женева, 12 июня 2013 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.myshared.ru/slide/509531>
2. **Мартинелли А.** Рынки, правительства, сообщества и глобальное управление / А. Мартинелли // Социологические исследования. – 2003. – № 1. – С. 16–28.
3. **Афонцев С. А.** Интересы граждан и политические механизмы регулирования мировой экономики / С. А. Афонцев // Политические исследования. – 2006. – № 2. – С. 151–161.
4. **Crow G.** Social Solidarities: Theories, Identities and Social Change / G. Crow. – Bickingham : Philadelphia Open University Press, 2002. – 152 p.
5. Интеграция аспектов социальной солидарности, экономической эффективности и экологической ответственности: опыт Швейцарии. Экономический и Социальный Совет ООН, Конференция европейских статистиков (Женева, 13–15 июня 2005 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecobilim.kg/wp-content/uploads/2011/08/Switzerland-social-solidarnost-and-ecoefficiency.pdf>
6. **Левицкий С. А.** Свобода и ответственность: «основы органического мировоззрения» и статьи о солидаризме / С. А. Левицкий. – М. : Посев, 2003. – 464 с.
7. Соціальна і економічна солідарність: загальні поняття : підручник / [Фонтено Б., Нітман Н., Ваньяма Ф. та ін.]. – Міжнародний учбовий центр Міжнародної організації праці ІТС ІЛО, Турин (Італія), 2010. – 104 с.
8. **Перегудов С. П.** Группы интересов в условиях перехода к информационному обществу / С. П. Перегудов // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 6. – С. 13–20.
9. **Уоткинс К.** Доклад о развитии человека 2007/2008. Борьба с изменениями климата: человеческая солидарность в разделенном мире / К. Уоткинс; [пер. с англ.]. – М. : Весь мир, 2007. – 384 с.
10. **Фюкс Р.** Солидарность и мощь: размышления о будущем ЕС [Електронний ресурс] / Р. Фюкс, Р. Штенблок, К. Пютц. – Режим доступу : http://www.ru.boell.org/sites/default/files/downloads/Solidaritaet_und_Staerke_RU.pdf
11. Аналіз індексу конкурентоспроможності України в 2013–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurentospromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014-rr>

Надійшла до редколегії 30.04.2014